

FRÄMJA NÄRVARO & FÖREBYGGA PROBLEMATISK SKOLFRÅNVARO

Stockholm 9 oktober, 2019

Malin Gren Landell, regeringens tidigare utredare på skolfrånvaro

www.grenlandellskolan.se

Malin Gren Landell
!skolan

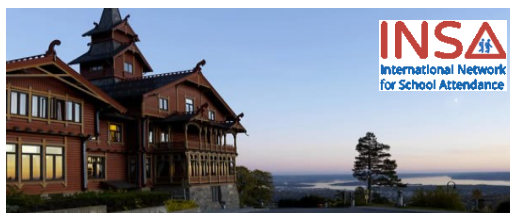
1

2

Världsledande forskare på nära håll – internationell konferens om skolnärvaro i Oslo 16-18 oktober

www.insaconference.com

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

3

Närvarointresse – allas uppgift!!

Vilka är involverade nu?

Vilka skulle kunna involveras (mer) under kommande läsår? Hur?

www.grenlandellskolan.se

4

Missad undervisning

- 10% frånvaro under 20 veckor = 2 v eller ½ dag/vecka på 1 termin
- 20% frånvaro = 1 månad på 1 termin, 2 månader på ett skolår!
- Om ni skulle vara borta ½ dag varje vecka eller 2 mån på ett läsår...
- Ströfrånvaro inkörsport till långvarig frånvaro
- Långvarig ogiltig frånvaro börjar ofta med giltig frånvaro
- Oavsett giltig eller ogiltig frånvaro så är det **missad undervisning**

**Elever går 178 dagar i skolan och är lediga 187 dagar*

5

Konsekvenser av skolfrånvaro

- Hamna utanför
- Sämre skolresultat än elever med hög närvaro
- Frånvaro under ett läsår innebär ökad risk för frånvaro i senare årskurser
- Känner inte anknötning till skolan
- Stark risk för avbrutna gymnasiestudier
- Stukad självkänsla
- Psykisk ohälsa, värkproblem, sömnproblem, droganvändning

www.grenlandellskolan.se

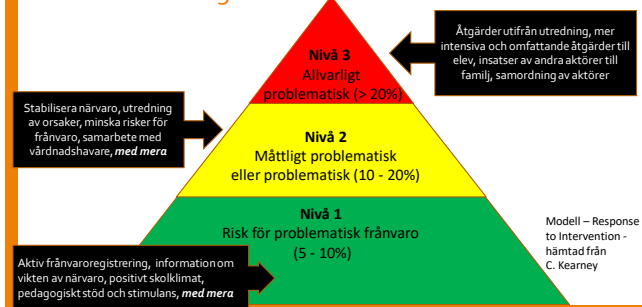
6

Grunderna i närvaroarbete

- Kunskap och samsyn om vikten av närvaro, om orsaker till frånvaro
- Uppmärksamma frånvaro och närvaro
- Kartlägga orsakerna till frånvaro
 - Sätta in åtgärder utifrån orsakerna på elevnivå
 - Förebygga frånvaro utifrån riskfaktorer på er skola/program/klasser
- Arbeta systematiskt med att främja närvaro utifrån kända risker
- Integrera närvaroarbetet i EHT-arbetet, i särskilt stöd, tillgänglig lärmiljö, trygghetsarbetet, systematiska kvalitetsarbetet, lokalfrågor..

7

Modell för att organisera insatser

8

TVÅ HUVUDUPPGIFTER

FRÅN FÖRSKOLA TILL GYMNASIUM

För att förebygga frånvaro,
skolmisslyckande och psykisk ohälsa

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

9

UPPMÄRKSAMMA FRÅNVARO

...och närvaro!

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

10

Frånvarokoll och skolutveckling

- När vi identifierar frånvaro kan orsakerna till frånvaro upptäckas, och vi får bättre möjligheter att sätta in rätt åtgärder på **elevnivå**
- Genom analys av frånvaromönster på **skolnivå** kan data vägleda åtgärder som främjar närvaro och förebygger frånvaro

11

Uppmärksamma frånvaro på elev- och skolnivå

- Att ha koll på frånvaro är en viktig åtgärd som förmedlar att vi saknar eleven och att vi är intresserade av varför eleven är borta
- Registrera närvaro/frånvaro på varje lektion
- Kräv välfungerande tekniska/digitala system
- Återkoppling på frånvaromönster till skolpersonal, elever och vårdnadshavare gör att de blir involverade och engagerade!
- Illustrera frånvaron för eleverna så att de får kontroll och kan påverka

12

Frånvarokoll – elever ska vara saknade

- Närvarorutiner
 - Ska vara kända för lärare, vårdnadshavare och elever
 - Ska var meningsfulla – tydliggör syftet med rutinen
 - Ändra rutinerna om de inte används eller inte ger önskvärd effekt
- Gymnasiet – ta in vårdnadshavarna, tidigt, innan CSN varning
- Förskolan – Våga reagera på mönster av frånvaro. Info till skolan vid övergång till förskoleklass

13

NÄRVAROKULTUR

Inte bara närvarorutiner

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

14

Skapa närvarokultur

- Prata närvaro med varandra i skolan, med elever, med föräldrar
- Signalera vikten av närvaro, ifrågasätt frånvaro och höj på ögonbrynen, tell the parents
- Ta alltid upp frånvaro/ närvaro på utvecklingssamtal, koppla till skolresultat, självkänsla, hälsa
- Se över formuleringar i blanketter för ledighetsansökan
- SE närvaro!

15

HUR SKAPAR NI NÄRVAROKULTUR PÅ ER ENHET?

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

16

KARTLÄGGA ORSAKERNA

För att sätta in lämpliga insatser

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

17

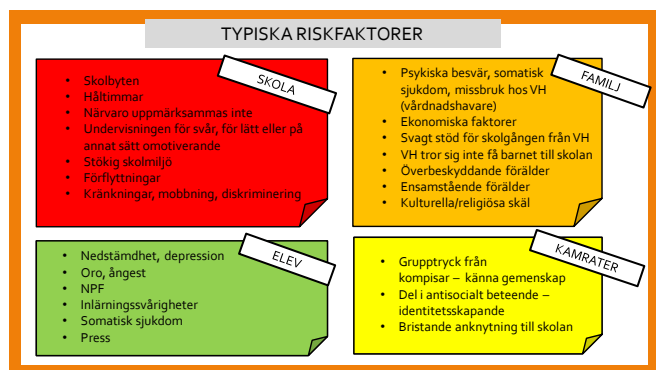
Riskfaktorer/orsaker i samverkan

- Inte en förklaring till frånvaro utan FLERA olika faktorer som ÖMSESIDIGT påverkar varandra
- Vilka faktorer och hur de samverkar, varierar från person till person
- Ofta finns en utlösande faktor och sedan vidmakthålls frånvaron av andra faktorer

FRÅNVARO SKAPAR FRÅNVARO

”Där kommer hon som aldrig är här”

18

19

Exempel på skolfaktorer

- Bristande uppmärksamhet på närvaro/frånvaro
- Undervisningen upplevs för svår eller för lätt eller omotiverande
- Bristande anpassning till funktionsnedsättning
- Kränkning, diskriminering, mobbning
- Stökig skolmiljö – otryggt, svårt att få hjälp
- Håltimmar
- Förflyttningar
- Skolövergångar

Malin Gren Landell www.grenlanddelskolan.se

20

Exempel på familjefaktorer

- Psykiska besvär, somatisk sjukdom eller missbruk hos förälder
Närmare var tionde 15-åring ger omfattande stöd till en anhörig
- Ekonomiska faktorer
- Svagt stöd för skolgången från vårdnadshavare
- Låg tilltro hos vårdnadshavare att få ungdomen till skolan
- Kulturella/religiösa skäl
- Konflikter i familjen

Kraftfull problematik ställs mot försvagad föräldrarekurs

Malin Gren Landell www.grenlanddelskolan.se

21

Unga omsorgsgivare

- Bland ungdomar 15-17 år i Kalmar län uppgav 23% (665 ungdomar) att de var unga omsorgsgivare

Familjemedlem		Vän/annan närstående	
• Psykisk ohälsa	49%	• Psykisk ohälsa	79%
• Rörelsenedsättning	33%	• Missbruk	22%
• Kognitiv nedsättning	23%	• Kognitiv nedsättning	20%
• Missbruk	16%	• Rörelsehinder	12%
• Somatisk sjukdom	15%	• Somatisk sjukdom	5%

22

23

Individfaktorer – hälsa och inläring

- Nedstämdhet, depression
- Oro, ångestbesvär
- Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- Inlärningssvårigheter
- Somatisk sjukdom – diabetes, astma, allergi, värk
- Psykisk ohälsa efter negativa livshändelser

Malin Gren Landell www.grenlanddelskolan.se

24

Exempel på andra sociala faktorer

- Gruppträck från kompisar – känna gemenskap
- Del i antisocialt beteende – identitetsskapande
- Bristande känsla av skoltillhörighet/anknytning (dvs att skolan upplevs ha ett värde, känna sig respekterad av skolpersonal, engagera sig i skolarbetet, trygg i skolan)

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

25

"BARA DU ÄR NÄRVARANDE"

Nej, bara närvaro räcker inte.

Vi måste ta reda på orsakerna till frånvaro för att öka närvaro

26

Lagändring 1 juli 2018, 7 kap 19 a §

- Om en elev har upprepad eller längre frånvaro, oavsett giltig eller ogiltig frånvaro, ska rektor se till att frånvaron skyndsamt utreds
- Vid behov av utredning om särskilt stöd ska även en sådan utredning inledas
- När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn snarast anmäla detta till huvudmannen
- Motsvarande lagstiftning för gymnasie- och gymnasiesärskolan men ej krav på kommunala gymnasieskolorna att anmäla till huvudman 15 kap 16 § skollagen

www.grenlandellskolan.se

27

Och därför frågar Skolinspektionen nu om....

Rätt till utbildning

8. Har samråd skett med eleven under utredningen och har eleven fått möjlighet att uttrycka sina åsikter om sin skolsituation? Om nej, ange varför. Om ja, vad har kommit fram om orsakerna till elevens frånvaro?
9. Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av resultatet av utredningen? Redogör för åtgärderna i kronologisk ordning.
10. Anser rektorn att eleven är i behov av särskilt stöd utifrån sin frånvaro? Om ja, varför? Bifoga eventuella åtgärdsprogram. Om nej, varför inte?
11. Har eleven fått undervisning utanför skolan? Om ja, ange omfattningen av undervisningen utanför skolan samt om undervisningen skett utifrån bestämmelserna om särskilt stöd eller särskild undervisning.
12. Har skolan följt upp att beslutade åtgärder vidtagits? Ange när uppföljning skett och vad som då framkom.
13. Vilken utvärdering av vidtagna åtgärder har skett? När utvärderades åtgärderna och vilka deltog i utvärderingen? Vad visade utvärderingen? Vilka åtgärder har vidtagits med anledning av utvärderingen?
14. Beskriv elevens nuvarande skolsituation utifrån anmälares uppgifter om elevens frånvaro.
15. Redogör för vilka aktuella åtgärder som är planerade för att eleven ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd och under nästkommande termin.

28

Bred, systematisk kartläggning

- Frågor på alla riskområden

Viktigt att inte i förväg bestämma sig för en orsak (och lösning)

- Sammanställ elevens frånvaromönster
- Vilka åtgärder har gjorts tidigare?
- Analys av utredningsunderlaget
- Återgivning till elev och vårdnadshavare

www.grenlandellskolan.se

29

Viktigt att tänka på

- Elev ska inte sättas upp på väntelista för utredning utan utredningen ska inledas omedelbart
- Utredningen ska genomföras skyndsamt
- Utredningen ska utgöra underlag för att vägleda vilka åtgärder som ska erbjudas
- Utredningen ska ske i samråd med elev och vårdnadshavare

www.grenlandellskolan.se

30

FRÅGOR ATT TA HEM

- Hur kartlägger er skola orsaker till frånvaro?
- Hur görs återkoppling till elev av analysen av kartläggningen?
- Ge varandra exempel på åtgärder ni har satt in utifrån kartläggning och analys av kartläggningen

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

31

FRÄMJA NÄRVARO OCH FÖREBYGGA FRÅNVARO

Koppla ihop skydds- och riskfaktorer med insatser

32

Skolmiljöns starka betydelse

- Fysisk, social och pedagogisk miljö som främjar:
 - Trygghet
 - Goda relationer med vuxna och jämna
 - Demokrati
 - Motivation till skolgång
 - Delaktighet
 - Höga förväntningar på lärande

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

33

Elevers inflytande och delaktighet

- Elevhälsa och ledning i samarbete med elevråd
- Värna elevskyddsombuden
- Använd resultat från hälsosamtal, enkäter osv
- Återkoppla till elever och skolpersonal

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

34

Fysisk miljö

- God ljud- och ljusmiljö
- Omsorg om miljön – rent, helt, påfyllt
- Tillräckligt utrymme
- Lokalers placering och utformning
- Trivsel, känna sig hemma
 - Involvera eleverna i utformningen
 - Entrén - vad vill man mötas av?

35

Socialt klimat

- Trygghet och goda relationer mellan elever – underlätta att eleverna lär känna varandras olikheter och att respektera varann – strukturerade rastaktiviteter, bestämda platser (klassrum och matsal) osv
- En jämlik miljö – aktiviteter, språk, utformning av skolans fysiska miljö som möter olika behov
- Analysera frånvaromönster i relation till kränkningar, otrygghet, stökig skolmiljö
- Vuxna bland eleverna – fritidspedagog, skolvärd, vaktmästare, "killen i kafé"

www.grenlandellskolan.se

36

Förebygg frånvaro som rör oro och rädsla

- Respektfullt klimat vid redovisningar jobba med publikbeteende
- Prov - skriva enskilt, avdramatisera etc
- Se över hinder att delta i idrottslektionerna
- Fundera över om grupparbeten kan göras på ett sätt som inte försvårar närvaro

37

Förebygg frånvaro genom att möta sociala problem

- Sanera livssituationen från social stress, konflikter, utsatthet
- Stöd till fritidsaktiviteter
- Föräldraskapsstöd

Tjej, 20 år:

Det hände så mycket skit hemma under en period och jag försökte gå till lektionerna, men till slut valde jag att hoppa av. Jag kunde inte koncentrera mig på lektionerna och blev superstressad när jag låg efter så mycket så det kändes hopplöst och omöjligt att komma ifatt.

Kille 20 år:

Min mamma mätte väldigt dåligt och jag fick ställa upp och ta hand om min lillebror. Jag försökte vara med i skolan, med till slut blev det omöjligt. Nu är det mesta okej och jag tar igen ett ämne i taget. Mamma har fått hjälp och mår bättre.

38

HANTERA FRÅNVARO PÅ RÖD NIVÅ

39

Åtgärder utifrån identifierade orsaker

- Närvaroplan
- "Det ser jättebra ut, jag ska komma mer"
- Krävs ofta insatser från andra aktörer
- Strukturstöd t.ex. stöd till lektion och lunch, bokade möten? Morgoncheck?

40

Vägen tillbaka till skolan

- Oftast mycket nervöst för elev, föräldrar och även för skolpersonal och klasskamrater
- Förmedla att ni förstår att tidigare frånvaro kan kännas som ett stort hinder, men inte för stort
- Förbereda personal och elever när elev ska komma tillbaka
- Förväntningar och krav i början
 - Var kan skolgången börja? Lokalmässigt och uppgiftsmässigt

Närvaro ska enbart ge positiva reaktioner!!

www.grenlandellskolan.se

41

Kille 22 år:

Jag började skolka redan i sjuan, men lyckades komma in på ett IV-program. Började missbruka och lyckades bli ren för att jag bestämde mig för att skaffa mig ett liv och då måste man ha en gymnasieutbildning. Lärarna på skolan lämnade en hög med böcker framför mig första veckan i skolan och sa att jag behövde läsa allt för att komma i kapp. Jag fick inget stöd och blev superstressad och gav upp.

Malin Gren Landell www.grenlandellskolan.se

42

Vägen tillbaka till skolan

- Ha en säkerhetsplan efter lov eller när eleven är hemma för sjukdom
- Andra aktörer ska inte släppa eleven är tillbaka i skolan, ha kvar stödsystem efter intensiv behandlingsinsats
- Överlämning när eleven byter skola

43

Litteratur/stödmaterial

- SPSM DATE [lärmaterial för tillgänglig lärmiljö](#)
- <http://kvutis.se/narvaroplan/>
- [Kartläggningmaterial](#)
- [Motverka studieavbrott Plugin](#)
- [Plugga klart Dalarna](#)
- www.insa.network
- [ifous skolnärvaro rapport](#)
- [Borås slutrapport](#)
- [Elever med handikappande oro och rädsla](#)

44